

Mensenrechten op school

Onderwijsinstellingen behoren de mensenrechten van hun leerlingen of studenten te eerbiedigen. In het Europese Menschenrechtenverdrag (artikel 9 en 10) worden bijvoorbeeld de vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst gegarandeerd.¹ Het is dan zeer bedenkelijk als van aankomende leerlingen of studenten wordt gevraagd een gelofte te onderschrijven waarin sommige gedachten, meningen en uitlatingen taboe worden verklaard. Dat stelt Harry Lewis (30/8/2011), oud-decaan van het undergraduate College van de Harvard Universiteit.² Hij trekt aan de bel omdat aan de Harvard-studenten van het instroomcohort 2011 een verstrekkende gelofte wordt voorgelegd. Ze zijn niet verplicht hun handtekening eronder te zetten, maar weigeraars worden wel voor Jan Alleman te kijk gezet. In hoeverre staan er dingen in die een normaal mens niet voor z'n rekening kan nemen?

Door het ondertekenen van de gelofte verklaart de student:

- samen met zijn of haar jaargenoten, de waarden van het College hoog te willen houden (verwerving en bevordering van kennis, bevordering van begrip, dienstbaarheid aan de samenleving; handelen met integriteit, respect en noeste vlijt; instandhouding van een gemeenschap die gekenmerkt wordt door 'inclusiveness and civility'); en
- samen met zijn jaargenoten, van het College een plaats te willen maken waar een ieder kan gedijen en waar medemenselijke 'kindness' even belangrijk wordt geacht als het leveren van intellectuele prestaties.

De gelofte behelst dus op zichzelf geen schokkende teksten. Maar tussen de regels door kan men het volgende lezen:

Natuurlijk garanderen we op onze campus de vrijheid van meningsuiting, van gedachte en van geweten. Je mag denken en zeggen wat je wilt: op dat recht maken we geen inbreuk. Maar we zouden het op prijs stellen dat je uit eigen beweging belooft onaanvaardbare meningen, gedachten, gevoelens en uitlatingen die in strijd met onze waarden zijn, bij jezelf te onderkennen en te onderdrukken. Natuurlijk kunnen we je niet dwingen deze gelofte te ondertekenen, maar weet wel dat je jaargenoten een vreemde indruk van je krijgen als je weigert de waarden van ons College te onderschrijven. Ze kunnen zich afvragen of je eigenlijk wel op het Harvard College thuis hoort. En natuurlijk ligt het niet op onze weg je tot de orde te roepen als je je openbare gelofte in de toekomst zou schenden, maar weet wel dat een mens naar eer en geweten verplicht is z'n geloften na te komen en dat je door je jaargenoten daarop kunt worden aangesproken.

Het geweten van de aankomende student wordt dus gemanipuleerd. Door middel van een 'verplicht vrijwillige' gelofte worden de studenten ertoe aangezet in hun komende studie jaren zelfcensuur uit te oefenen op hun gedachten, gevoelens en uitlatingen. Kritische oordeelsvorming en discussie wordt belemmerd, terwijl scholen, hogescholen en universiteiten dat juist behoren te bevorderen. Bijvoorbeeld: mag van een fervent strijder voor dierenrechten worden verlangd dat hij (zij) zich uit hoofde van medemenselijke 'kindness' beperkingen oplegt om z'n opponenten te sparen?

In de Verenigde Staten (the Land of the Free) hebben de grondwettelijke burgerrechten een veel centralere plaats dan in Nederland. Gezien de bepalingen van de grondwet is men allergisch voor gedwongen 'pledges' (geloften). Ondanks het heersende patriottisme zijn Amerikaanse burgers ook niet verplicht de *Pledge of Allegiance* te belijden.³ Mede in dat licht moet de oppositie van Harry Lewis worden gezien. Maar zijn waarschuwing heeft een ruimere strekking. De vrijheid van meningsuiting en de vrijheid van gedachte en geweten vormen het fundament van de academische vrijheid van docenten en leerlingen/studenten. En academische vrijheid is een basale voorwaarde voor opleiding en vorming, waar ook ter wereld.⁴

Wes Holleman
weblog onderwijs 3-9-2011
<http://www.onderwijsethiek.nl>

¹ <http://www.echr.coe.int/NR/rdonlyres/655FDBCF-1D46-4B36-9DAB-99F4CB59863C/0/DutchNéerlandais.pdf>

² <http://harry-lewis.blogspot.com/2011/08/freshman-pledge.html> (30/8/2011); zie ook de universitaire *free-speech* website FIRE: <http://thefire.org/article/13516.html> (1/9/2011)

³ <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=1484>

⁴ In dat kader is het verklaarbaar dat Lewis (slechts persoonlijke doch) geen principiële bezwaren heeft tegen verplichtstelling van een 'Honor Pledge', waarmee een eventuele erecode ter bestrijding van examenfraude onderschreven wordt (c.f. http://en.wikipedia.org/wiki/Honor_code).